

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

УДК 298.9 (045.2)

І. В. Богдановський, д-р філос. наук, доц.

СУЧАСНІ СИНТЕТИЧНІ РЕЛІГІЇ ЯК РІЗНОВИД РЕЛІГІЙНОГО НЕТРАДИЦІОНАЛІЗМУ

В статті співставлені дві найбільш поширені в світі сучасні синтетичні релігії: бахаїзм та мунізм. Це дозволило виділити відмінні та спільні риси, специфічні для віровчення, організаційної структури та культової практики цього різновиду нетрадиційних релігій. Лідери-засновники цих релігій оголошували себе новими пророками і месіями. Відповідно, хоча синтетичні релігії й утворюються на основі різноманітних елементів, узятих з різних релігійних традицій, найвищим авторитетом користуються ті частини віровчення, які засновуються на власному містичному досвіді цих харизматичних лідерів. Найбільш впливові нетрадиційні синтетичні релігії створили десятки міжнародних організацій, які діють в сотнях центрів по всьому світу.

Ключові слова: нетрадиційна релігія, церква, віровчення, культ.

Протягом останніх десятиліть в Україні, крім традиційних релігій, активно поширюються нові і нетрадиційні релігійні напрямки та культу, які історично не успадковані нашим народом від попередніх поколінь, не притаманні нашій культурі й ментально не укорінені. Вітчизняні релігієзнавці зазначають, що "нетрадиційні... містичні рухи стали невід'ємним атрибутом українського сьогодення. Ми можемо спостерігати як зростання їх кількості, так і впливу на різноманітні процеси в нашій державі" [1, с. 5]. Відповідно, виникла потреба у дослідженні феномену нетрадиційних релігій. В країнах Заходу цей феномен вивчався Е.Баркер, Дж.Гарднером, Ф.Зімбардо, М.Д.Лангоуні, Т.Лейном, М.Ляйппе, М.Т. Сінгер, Д.Стюартом, М.Уолтером, С.Хассеном, Ф. Чалдіні та ін. відомими фахівцями в галузях релігії, соціальної психології і т. д. Віровчення, культова практика неорелігій, а також соціально-психологічні наслідки перебування людей у відповідних релігійних громадах досліджувались в працях Є.Г.Балагушкіна, А.А.Беліка, Ю.Л. Василевського, В.В.Гринька, П.С.Гуревича, В.Є. Єленського, В.І.Ібрагімова, А.М.Колодного, В.І.Лубського, М.П. Мчедлова, Д.М.Угриновича, Л.О.Филипович, І.О.Чеснокової та інших учених. У той же час розгляду специфіки синтетичних релігій достатньої уваги не приділялось. До синтетичних релігій більшість учених відносять: "Церкву Об'єднання" (далі в статті ЦО, мунізм), "Всесвітню Віру бахаї" (далі в статті ВБ, бахаїзм), "Велике Біле Братство ЮСМАЛОС", "Аум Синрікьо" та інші релігійні рухи, у віровченнях і культовій практиці яких поєднуються кілька духовно-релігійних традицій. Ретельний огляд усіх синтетичних релігій значно перевершив би обсяг журнальної статті. Тому для виявлення специфічних рис цього різновиду релігійного нетрадиціоналізму мив цій статті обмежились співставленням двох найбільш поширених в світі синтетичних релігій: бахаїзму та мунізму.

Бахаїзм є синтетичною релігією, що увібрала в себе різноманітні елементи ісламу (в його бабінській версії), християнства, індуїзму і т. д. Засновником ВБ був виходець з купецької персидської сім'ї Мірза Хусейн Алі-і-Нурі, більш відомий під іменем Баха-Улла (це ім'я можна перекласти як "Слава Господа"). Його послідовники – бахаї вірять, що він прийшов, щоб встановити обіцяне Царство Боже на Землі, в якому всі народи житимуть за законами справедливості. Баха-Улла учив, що Бог єдиний, а Божественне Одкровення, що дається через пророків, є головною рушійною силою прогресивного розвитку цивілізації. Як головних пророків Бога в бахаїзмі почитають Крішну, Авраама, Заратустру, Мойсея, Будду, Ісуса, Мухаммада, Баба (засновника бабизму) і Баха-Улла. Коли Одкровення чергового пророка проявляє себе у повну силу, формуються нові кодекси моралі і права, відповідно, виникає нова цивілізація. Ті аспекти минулих культур, що не зможуть органічно влитися в цю цивілізацію, відмирають. Коли попередній з

цих Божественних імпульсів повністю реалізує себе, тоді настає пришествя нового пророка, який несе ще більшу частку Божого натхнення для нової стадії пробудження й розвитку людства. В контексті цілісної історії метою усіх пророків є підготовка суспільної свідомості до об'єднання людства в єдину цивілізацію. Баха-Улла розіслав правителям головних держав світу листи, де закликав відмовитись від воєнного насильства і сприяти примиренню всіх верств суспільства: "17. О, правителі землі! Примиріться один з одним, щоб не було потрібно вам більше озброєнь, крім того, що... слід мати для захисту земель і володінь ваших... 18. Якщо один з вас підніме зброю проти іншого, повставайте всі проти нього, бо лише це є явною справедливістю. 19. Єдиний істинний Бог, звеличена нехай буде слава Його, вважає серця людей Своїм... виключним володінням. Все інше... Бог передав царям та правителям землі... Ми плаємо надію, що один з царів землі, в ім'я Боже, підніметься заради торжества... пригнобленого народу. Такого царя будуть вічно вихвалити і славити. Бог накаже його народу... служити його інтересам і виявляти йому свою постійну вірність" [2].

Бахаї вірять, що Царство Боже на землі наступить завдяки активній участі віруючих в процесі радикального перетворення кожної окремої особи і всього людського роду. Зокрема, вони переконані, що в результаті поступової еволюції різних форм міжнародної співпраці виникне "Новий світовий порядок". Передбачається можливість оптимального вирішення глобальних проблем людства (припинення військових конфліктів, подолання розриву в рівнях соціально-економічного розвитку різних країн, запобігання екологічній катастрофі і т. ін.). Щоб досягти практичного об'єднання людства, на переконання бахаїв, слід встановити світову Федерацію держав, яку буде засновано на принципах загальної безпеки і міжнародної справедливості. На користь цієї Федерації всі країни світу добровільно відмовляться від права вести війни і триматимуть лише ті власні збройні сили, які необхідні для підтримки внутрішнього порядку. Згодом всі народи світу приймуть одну загальну мову. У якості моделі для створення Нового світового порядку бахаї пропонують використовувати досвід своєї общини, називаючи її співтовариством вільних особистостей, які належать до багатьох народів і культур. Саме існування ВБ, на їх переконання, є доказом як практичної здійсненності об'єднання світу, так і того, що людство здатне жити як усесвітнє співтовариство.

Адепти ВБ прагнуть об'єднати всі релігії світу. Але вони усвідомлюють, що зробити це украй важко. Коли бахаї говорять, що всі релігії складають одне ціле, то не мають на увазі, що ці різні релігійні вчення подібні між собою. Вони наголошують, що більшість релігій мають спільне джерело (Єдиного Бога) й закликають відмовитися від усіх видів упередженості та нерівності (расової,

національної, релігійної, класової, гендерної та ін.). Бахаї вірять, що споконвічною сутністю кожної людини є її душа, а фізичне тіло є формою існування людей на Землі. Після того, як тіло вмирає, душа продовжує жити. Вона вирушає в дорогу до Бога через безліч світів ("площин існування"). Успішна духовна подорож до Бога в традиційних релігіях описується як життя в раю. У разі неуспіху душа залишається віддаленою від Бога, а її існування стає пекельним. У пеклі йде процес перевиховання грішників. Коли душі морально переродяться в кращий бік, вони знову зможуть наблизитися до Бога. За земного життя (в людському тілі) душа здатна духовно зростати за допомогою участі в певному культі: молитов, медитацій, вивчення одкровення пророків, моральної самодисципліни і служіння людству в тій сфері, де кожна особистість може якнайкраще реалізувати свої здібності.

Бахаї не мають спеціальних служителів культу. Храми, що називаються "Домами Поклоніння", відкриті для всіх народів. Вони мають дев'ять входів-виходів і центральний купол, що разом символізують єдність і розмаїття людського роду. Бахаїстська культова практика містить молитви, медитації й читання уривків зі Священних Писань як самих бахаїв (особливо книги Баха-Улли "Кітаб агдас", що у перекладі з арабської означає "Найсвятіша книга"), так й інших світових релігій (Біблії, Корану, Бга'вад-Гіти та ін.). Бахаї повністю відмовляються від алкоголю й наркотиків, проголошують святість шлюбу. Раз на рік, з 2-го по 20-те березня, вони дотримуються посту, утримуючись від їжі й пиття від сходу до заходу сонця.

Усі бахаїстські громади, що існують у світі, об'єднані в єдину організацію, що називається Міжнародним Співтовариством Бахаї. Керівним органом ВБ є Всесвітній Дім Справедливості, члени якого переобираються на міжнародних з'їздах кожні п'ять років. У наш час діють близько 166 національних духовних зборів і кілька тисяч місцевих невеликих релігійних груп. У кожній країні, де існує досить велика громада ВБ, раз на рік (21 квітня) таємним голосуванням усіх дорослих членів громади обирається національна рада з дев'яти членів, що називається Національними Духовними Зборами. Раз на дев'ятнадцять днів уся громада збирається для богослужіння, а також для проведення нарад. У 1948 р. ВБ була визнана ООН, а в ЮНЕСКО та Міжнародному Дитячому Фонді ООН вона має дорадчі голоси. Разом з ООН, бахаї беруть участь у здійсненні багатьох міжнародних проектів в галузі охорони здоров'я, освіти, екології тощо. Наприкінці XX ст. у всьому світі нараховувалось понад 6 млн. послідовників бахаїзму. Зазначимо, що на відміну від багатьох інших нетрадиційних релігій, які демонструють позитивну динаміку зростання чисельності своїх adeptів в Україні, кількість прихильників ВБ в нашій державі останніми роками майже не зростає.

Іншою поширеною в світі синтетичною нетрадиційною релігією є мунизм. У віровченні і культовій практиці adeptів ЦО поєднуються елементи кількох релігійних систем (християнства, конфуціанства, даосизму, буддизму та ін.), але найбільший авторитет мають "одкровення" харизматичного засновника цієї релігії, – "нового месії" ("помазаника") Сон Мйон Муна, яке нібито той отримав від Ісуса Христа. Це одкровення записане в "додатку" до Біблії, який називається "Божественний Принцип".

ЦО формально не відкидає жодну релігію (буддизм, іудаїзм, християнство, іслам та ін.), вважаючи кожну з них певним етапом приготування до приходу "істинних батьків людства" (тобто С.М.Муна і його дружини). Мунити вірять в існування єдиного Бога (Творця світу та Отця всіх народів). Вони вважають, що, посилаючи на землю свого Сина – Ісуса Христа, Бог хотів, щоб Той

створив ідеальну сім'ю, але люди розіп'яли Ісуса і, тим самим, зірвали спробу реалізації Божого Замислу. Бог вирішив зробити ще одну спробу реалізувати Свій план. Відповідно, сім'я С.М.Муна сприймаються adeptами ЦО як основа для остаточної реалізації Божого плану щодо людства. Послідовники С.М.Муна переконані, що людська історія складається з трьох основних періодів: "віку Старого Завіту" (сутність якого була фіксована в іудаїзмі), "віку Нового Завіту" (епоха панування християнства) і "віку Завершеного Завіту". Третя епоха настала в середині XX ст., коли С.М.Мун розпочав свою діяльність, спрямовану на звільнення людства від сатани. Кінець світу, про який написано в Біблії, згідно віровченню ЦО, є лише кінцем історії зла і початком становлення суспільства, заснованого на ідеалах добра. Мунити переконані, що саме їхня церква має допомогти приготувати людство до Другого пришествя Христа. Ось що написано в "Божественному Принципі", щодо "останніх часів": "На завершальному етапі епохи Нового завіту Христос прийде знову... Через Нього нам буде виявлена нова істина, на основі якої відбудеться формування нової епохи [Об. св. Івана 21:1-7]. Подібно до того, як іудеї переслідували й осміювали Ісуса в дні Його першого пришествя, вважаючи, що Він діє за допомогою Вельзевула, князя демонів [Матв. 12:24], Він буде відкинутий і гнаний з боку християн і під час Другого пришествя... Ті віруючі, які сприйнятливіші до Божественного Духу, зможуть відчути через молитву, в чому полягає провидіння нової епохи. І хоча... це приведе їх до... конфлікту з доктринами старої епохи, вони зможуть піти до того, до чого їх спонукає Божественний Дух, і відповісти на поклик нового провидіння" [3].

В ЦО існують власні ритуали, що пронизують і визначають собою повсякденне життя її прихильників. Сюди відносяться магічні дії, запозичені з корейського різновиду даосизму і конфуціанства. Прикладом такого ритуалу є "очищення від сатани". Цей ритуал супроводжується постами і молитвами. Він "проводиться за допомогою особливих дій і жертв, а також через очищення свічок, посипання священною сіллю та обдуванням, завдяки чому предмети... вилучаються зі сфери впливу сатани, який вже не може на них претендувати" [4]. Мунити відзначають свята і проводяться релігійні церемонії в рамках власного святкового річного циклу. Зокрема, вони відзначають 1 січня "День Бога", 3 січня "День перемоги любові", 6 січня "День народження батьків" і т. д. Центральне місце в релігійній практиці мунитів посідає обряд "благословення", який містить у собі дві складові: "церемонію святого вина" і "священне одруження". За допомогою цих церемоній нібито відбувається народження людини в нове життя через очищення від первородного гріха й одночасного вступу у "благословенний шлюб". Зазначимо, що необхідною передумовою для мунитського благословення є спокутування як власних гріхів, так і гріхів усього роду людського аж до Адама й Єви. Такою "спокуютою", зокрема, вважається робота членів ЦО із збору грошей і поширення свідчень про "Божественний Принцип".

Згідно оцінкам антикультистів, мунизм є однією з найнебезпечніших неорелігій, оскільки лідери ЦО застосовують методи, які дозволяють ставити під контроль свідомість рядових adeptів. Специфіку цих методів описав С.Хассен, який сам тривалий час був мунитом. Він пише: "Культовий контроль є соціально організованим процесом, який захоочує залежність і підпорядкування... Новачок занурюється в середовище, де не залишається місця для вільного вибору. Інтерес викликає лише догма, що визнається групою... Це робиться шляхом суворого контролю й управління фізичним,

інтелектуальним, емоційним і духовним життям адепта" [5, с. 81]. На думку багатьох фахівців в сфері соціальної психології (Ф.Зімбардо, К.Джамбалво, Р.Чалдіні та ін.), в ЦО дійсно застосовуються методи маніпулятивної взаємодії. Зокрема, керівники мунитів маніпулюють поведінкою своїх адептів, використовуючи системи соціальних винагород ("бомбардування любов'ю") і покарань (групового неприйняття, критики, осміяння, припинення спілкування і т. ін.).

Життя мунитів (особливо в Південній Кореї) є доволі суворим. Багато з них мешкають у казарменого типу гуртожитках, де дотримуються суворих правил. Ось вони: молитви, колективні співи і читання релігійних текстів протягом багатьох годин (іноді аж до 14-16 годин на добу); малокалорійне харчування; постійне недосипання; нагляд за кожним адептом; військова суворість у зовнішньому вигляді й у поведінці. Люди, які потрапили до ЦО, повинні обмежити контакти зі своїми батьками і друзями, якщо ті не співчують ідеям мунизму. Зауважимо, що після численних судових конфліктів, мунити послабили ці правила (особливо в західних країнах).

ЦО функціонує у всьому світі як "ідеальна сім'я". Її організаційна структура побудована на засадах ієрархії, яку, після смерті "месії" С.М.Муна в 2012 р., очолив один з його молодших синів – Мун Хьон Джин (він є Міжнародним президентом цієї церкви). Координує місіонерську політику в ЦО "Всесвітній Місіонерський Центр", штаб-квартира якого розташована в Нью-Йорку. Цей центр керує діяльністю сотень релігійних, суспільно-політичних, культурних, спортивних, економічних та ін. організацій і союзів мунитів. Серед них найбільшими є чотири: "Вузівська організація для вивчення принципу", "Міжнародний фонд освіти", "Федерація за всезагальний мир" (ця організація є колективним членом ООН) і "Міжнародна жіноча асоціація". ЦО спонсорує кілька установ, пов'язаних із ЗМІ. Наприклад, мунити фінансують "Всесвітню асоціацію працівників ЗМІ", видають щомісячний журнал "Світ і я", спонсують агентство друку "Free Press International", видають газету "Washington Times" та ін. Мунитам належать десятки дочірніх мистецьких установ (дитячо-юнацька школа корейського танцю "Маленькі ангели" та ін.), фондів, спортивних федерацій (наприклад, "Федерація об'єднаних бойових мистецтв", яка координує роботу всесвітньої мережі секцій волхва-до і тонгіль мо-до, та ін.).

На фінансування діяльності мунитської імперії йдуть "добровільні" пожертви від віруючих, а також доходи від контрольованих ЦО бізнес-корпорацій в харчовій промисловості, рибальстві, виробництві комп'ютерів, медичної техніки тощо. Мунити, які працюють на цих підприємствах, отримують нижчу заробітну плату, ніж в середньому по країні за відповідну роботу. Лідери ЦО пояснюють це тим, що висока прибутковість підприємств потрібна для підвищення престижу церкви і покращення моралі віруючих, які повинні своєю працею заслужити "нове народження" в майбутньому Царстві Божому на Землі.

В статтях, оприлюднених на офіційних сайтах ЦО (<http://unification.org.ua>; <http://unification.ru> та ін.), зазначено, що на початок ХХІ ст. кількість адептів мунизму в світі складає більш, ніж 7 млн. осіб. Проте реальну кількість мунитів досить важко оцінити, оскільки, як зазначалося, сотні різноманітних асоційованих з ЦО організацій часто не афішують зв'язки з материнською церк-

вою. Масова місіонерська діяльність мунитів на вітчизняних теренах почалася після зустрічі в Москві Президента СРСР М.С.Горбачова із С.М.Муном, що відбулася у 1990 році. До середини 90-тих рр. ЦО майже без перешкод діяла в країнах СНД. Однак, після того як у Росії в спеціальній Постанові Державної Думи у 1996 р. ЦО була названа деструктивною релігійною організацією, масштаби її діяльності в більшості пострадянських країн суттєво зменшилися. В Україні діяльність ЦО також обмежена, відповідно, мунити працюють переважно через свою розгалужену систему культурних, спортивних та інших організацій.

Співставлення двох синтетичних релігій: бахаїзму та мунизму дозволяє відстежити специфіку цього різновиду релігійного нетрадиціоналізму. Обидва лідери-засновники цих релігій оголошували їх універсальними шляхами до Бога, які підходять для всіх людей. Віровчення, обрядова система і релігійна організація цих релігій були утворені на основі різноманітних елементів, узятих з різних релігійних традицій. Проте найвищим авторитетом у цих релігіях проголошується та частина віровчення, яка була отримана у власному містичному досвіді їхніх харизматичних засновників. Лідери синтетичних релігій оголошували себе новими пророками, месіями і т. п. Відповідно, ці релігії зазвичай виникають у формі харизматичних культів, де вшановуються особи їх засновників, а потім ці первинні організаційні вияви знаходять визначеність і строгість, формуються нові релігійні організації, які можуть називати себе порізному: "церквами", "сім'ями" і т. п. Найбільш впливові нові релігійні рухи створюють десятки міжнародних організацій, які проводять роботу з різними контингентами населення в сотнях центрів по всьому світу. Суто релігійні організації слід відрізняти від соціальних об'єднань нерелігійного призначення (наприклад, промислових корпорацій, якими володіє ЦО). Щодо фактів використання різноманітних методів психологічно-маніпулятивного впливу на свідомість вірян, то в багатьох неокультрах вони дійсно мають місце. Але тут варто підходити до кожної окремої релігійної групи диференційовано й уникати непотрібних узагальнень. Зокрема, бахав значно рідше звинувачують у використанні маніпулятивних технік, ніж мунитів. Диференційований підхід виправдовує себе також і при аналізі соціальної активності прихильників неорелігій. Так, якщо лідери мунитів орієнтують своїх адептів на "духовну" боротьбу із "силами зла", то бахаї прагнуть якомога активніше співпрацювати з державними та міжнародними установами з ціллю надання практичної допомоги тим людям, які її потребують (біженцям і т. п.).

Список використаних джерел:

1. Нетрадиційні та містичні об'єднання України / Петрик В. М., Ліхтенштейн Є. В., Гринько В. В., Левченко С. М. – Біла Церква: "Мустанг", 2000. – 216 с.
2. Бахаул্লা Воззвание царям и лидерам мира [Електронний ресурс] / Бахауллла (Мирза Хусейн Али-и-Нури). – Режим доступа к тексту: <http://lib.ru/BAHAUL/wozzwanie.txt>.
3. Мун С. М. Божественный принцип [Електронний ресурс] / Сон Мён Мун. – Режим доступа к тексту: <http://truesite.ru/bp/dp.htm>.
4. Гандоу Т. Империя "преподобного" Муна [Електронний ресурс] / Томас Гандоу. – Режим доступа к тексту: [http://iriney.ru/knigi/tomas-gandou.imperiya-"prepodobnogo"-muna/vi.-pervoe-blagoslovenie-istinnyye-roditeli.html](http://iriney.ru/knigi/tomas-gandou.imperiya-).
5. Хассен С. Освобождение от психологического насилия / Стивен Хассен. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2003. – 401 с.

Надійшла до редколегії 25.05.2015

Богдановский И.В.

СОВРЕМЕННЫЕ СИНТЕТИЧЕСКИЕ РЕЛИГИИ КАК РАЗНОВИДНОСТЬ РЕЛИГИОЗНОГО НЕТРАДИЦИОНАЛИЗМА

В статье сопоставлены две наиболее распространенные в мире современные синтетические религии: бахаизм и мунизм. Это позволило выделить отличительные и общие черты специфические для вероучения, организационной структуры и культовой практики этой разновидности нетрадиционных религий. Лидеры-основатели этих религий объявляли себя новыми пророками и мессиями. Соответственно, хотя синтетические религии и образуются на основе элементов, взятых из различных религиозных традиций,

высшим авторитетом пользуются те части вероучения, которые основываются на собственном мистическом опыте этих харизматичных лидеров. Наиболее влиятельные нетрадиционные синтетические религии создали десятки международных организаций, действующих в сотнях центров по всему миру.

Ключевые слова: нетрадиционная религия, церковь, вероучение, культ.

Bogdanovsky I. V.

MODERN SYNTETIC RELIGIONS AS A KIND OF NON-TRADITIONAL RELIGIONS

The article compares two of the most common modern synthetic religions all over the world: Bahaism and munism. It helps to highlight distinctive and general features which are specific beliefs, organizational structure and religious practices of this species of non-traditional religions. Leaders and founders of these religions declared themselves like new prophets and messiahs. Despite on that, synthetic religions are formed by elements taken from different religious traditions, the most popular are those parts of the creed, which are based on its own mystical experience of charismatic leaders. The most influential non-traditional synthetic religions created in hundreds of operating worldwide centers.

Keywords: non-traditional religion, church, creed, cult.

УДК 279:262.3.

Р. В. Мокрицький, асп.

ВІХИ ІСТОРІЇ ТА СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ДІАСПОРИ КАНАДИ

У статті описано історію та сучасний стан української православної діаспори в Канаді. Розглянуто історичний хід еміграційних процесів українців до Канади, церковне життя українських поселенців, формування церковних спільнот та становище православної діаспори українців в Канаді на сучасному етапі. Вказано основні напрямки та перспективи розвитку української православної діаспори в Канаді на майбутнє.

Ключові слова: діаспора, еміграція, українці, православ'я, Канада, юрисдикція, Церква.

Актуальність дослідження даної теми полягає в тому, що у зв'язку з глобалізаційними процесами у світі наразі досить нагальним є питання стосовно місця та канонічного статусу приходів і єпархій тієї чи іншої помісної Православної церкви поза межами її канонічного простору. Тому не випадково одним з перших пунктів майбутнього Всеправославного собору 2016 р. є розгляд феномену православної діаспори та визначення юрисдикції православних об'єднань за межами національних кордонів. Це питання стосується і української православної діаспори Канади.

Наукові доробки вчених як богословів, істориків, так і релігієзнавців А. Єфімова, В. Євтуха, П. Кравчука, В. Макара, Т. Міненка, К. Скурата, Л. Филипович, С. Ярмуса стали теоретичною основою дослідження представленої статті. Однак, ми не можемо в них віднайти цілісного та комплексного дослідження історичного розвитку та сучасного становища української православної діаспори Канади. Отже, мета нашої статті – цілісно та комплексно проаналізувати етапи становлення та сучасне положення української православної діаспори у Канаді.

Поставлена мета передбачає вирішення наступних завдань:

1) висвітлити причини появи української православної діаспори Канади;

2) з'ясувати основні аспекти сучасного положення українських православних діаспорців у Канаді.

Канада – третя країна у світі з найбільшим числом етнічних українців – після самої України і Російської Федерації. Згідно з переписом 2001 року в країні зареєстровано 1 071 060 осіб українського походження, що становить 3,6% всього населення і робить українську етнічну спільноту однією з найбільших етнічних меншин Канади. Найбільше українців сьогодні проживає в провінції Альберта і Манітоба [4, с. 219]. Значне число української діаспори осіло також в провінціях Онтаріо, Британська Колумбія, Саскачеван, Квебек і Нова Шотландія. За чисельністю українці посідають п'яте місце серед етнічних спільнот Канади, поступаючись тільки британцям, французам, німцям та італійцям [10, с. 72].

Українці стали першими офіційно зареєстрованими на канадській землі переселенцями. Їхні позитивні відгуки, а також рекламні заходи канадського уряду, який наприкінці XIX ст. заохочував широкомасштабну еміграцію з Європи для сільськогосподарського освоєння своїх величезних і майже безлюдних західних терито-

рій, привели до масового переселення малоземельних українських селян за океан [10, с. 73-74].

Українські громади Канади і сьогодні поважно зберігають в пам'яті імена перших своїх співвітчизників, які першими ступили на землю своєю майбутньої другої батьківщини. Сьогодні на історичній батьківщині першопрохідців в їх честь встановлено пам'ятник. Іван Пилипів навіть заснував в провінції Альберта перше українське селище Єдна-Стар. Саме сюди і потягнулися з далекої батьківщини перші українські родини. Вже наступного 1892 року у Канаду прибуло кілька українських сімей.

При цьому "українські іммігранти прагнули селитися на нових місцях компактно і заснували цілий ряд етнічно-однорідних поселень [10, с. 74-75]. В рамках створених етнічних поселень переселенці з України зберегли свою національну своєрідність, культурні та побутові особливості, свою віру, тобто те, що пов'язувало їх з рідною землею. Таке прагнення позначилося, перш за все, в назві місць масового проживання українців. На сьогоднішній день "в Канаді існує близько 180 поселень, поштових відділень, залізничних станцій, які мають українські назви. Їх можна розділити на географічні – Україна (в Канаді є три такі поселення), Київ, Коломия, Карпати, Дніпро, Дністер, Збруч, Прут і т. д.; історичні (більшість з них взяті з часів Запорізької Січі і Гайдамаччини) – Січ, Козак..." [3, с. 141-142].

Під час другої хвилі в Канаду переселилися більш як 60 тис. осіб, а до середини 1950-х років (за третьою хвилею) в країну прибуло ще 35-40 тис. українців. Основна їх частина оселилася в міських індустріальних центрах провінцій Онтаріо і Квебек. Власне, ця маса людей, яку в канадській літературі по праву вважають "недобровільною імміграцією", в основному завершила формування української етнічної групи [2, с. 47]. Перш за все, більша частина цієї імміграції активно поповнила українські церкви й школи та включилась у політичне, релігійне і суспільне життя діаспори. Нові поселенці допомогли встановити тісніші зв'язки українців Канади з українцями у Польщі. З огляду на те, що більшість нових іммігрантів володіла українською мовою, це також сприяло зусиллям українців Канади у її збереженні.

Найнеобхіднішою, діючою, першою і найбільш простою формою організованого життя українців на американському континенті була церква. Саме навколо храму будувалося життя українців в Канаді. Тому відносини з церквою були важливою складовою зв'язків українських